

UDDANNELSEN AF UNGDOMMEN I GRØNLAND

Af skoledirektør *M. Gam*

Det, man i almindelighed forstår ved skoleuddannelse for ungdommen, er antagelig for et godt stykke tid ud i fremtiden lagt til rette i Grønland. Men andre uddannelsesmuligheder, der tilfredsstiller samfundets behov og opfylder dets krav og samtidig giver ungdommen muligheden for et differentieret valg, når det gælder livsstilling, findes endnu ikke i fuldt udbygget form. Der savnes en vigtig side af uddannelse for ungdommen: Lærlinguddannelse. Den er i hvert fald ikke udformet og lagt i faste rammer.

Gennem skolen kan den grønlandske ungdom til et vist trin nu få en uddannelse, der står på linje med den tilsvarende i Danmark: Realeksamen. Og dermed er man nået et betydeligt stykke vej frem. Nok havde man tidligere en højere uddannelse på Højskolen og Seminariet, men den gjaldt bare ikke længere end til Kap Farvel. Det var lokalt præget uddannelse, der ikke kunne anvendes andre steder end i Grønland.

Denne følelse af en vis form for stavnsbundethed måtte fjernes. Den unge grønlander kunne ikke føle sig frigjort og på højde med andre unge, så længe det var således. Ryggen kunne ikke rettes helt ud, hvis dette tryk ikke fjernedes.

Nyordningen kom de unge til hjælp. Det skolemæssige løft kom blandt andet med realeksamen. Det begyndte for øvrigt helt nede i børneskolen, og da især i de dobbeltsprogede skoler, hvor løftestangen, dansk, blev sat ind, så der kunne løftes fra bunden.

Den gamle seminarieordning afløstes af en ny, der skulle betyde et så stort skridt opad, at det forhåbentlig vil mærkes tilsvarende i skolen senere, når disse nye lærere begynder at undervise både børn og unge. Den nye seminarieuddannelse bygger på realeksamen, og det alene er et stort skridt fremad. Den er tre-årig med de to første år på seminariet i Godthåb, hvor der sammenlignet med tidligere er tilrettelagt en på sin vis radikalt ændret undervisning. Det tredje år afsluttes uddannelsen i Danmark med en praktikanttjeneste ved skoler og i ungdomsarbejde på landet. De unge lærere og kateketer kommer pædagogisk vel udrustede tilbage til Grønland. Og de er velegnede til også uden for skolen at tage et arbejde op blandt ungdommen.

*Unge grønlænderinder viser stor interesse for undervisningen på husmoderskolen i Julianehåb.
Her er seks unge midt i madlavningens problemer.*

Realskolen har allerede bestået sin prøve, og om et par år vil også seminariet udsende de første elever. Realskolen har vist sin berettigelse, og en stadig strøm af unge vil gå gennem denne skole med undervisning i ganske de samme fag og det samme pensum og med de samme eksamenskrav som i Danmark. Det er ikke en anden classes realeksamen. De skriftlige eksamensopgaver udsendes fra København og censureres der. Og da hele undervisningen, undtagen i modersmålet grønlandsk og religion, foregår på dansk, vil de danskundskaber, der derigennem oparbejdes, efterhånden kunne blive betydelige og vil sætte spor i samfundslivet.

Siden 1955 tager to husmoderskoler sig af de unge pigers praktiske og teoretiske husholdningsuddannelse. Det tredje hold er i gang. Til det første hold meldte der sig godt og vel det antal elever, der kunne optages, til det andet dobbelt så mange, men til det tredje fire gange så mange, som der var plads til. En så klar succes havde man ikke kunnet forudse.

De første børn er i år gået ud fra de dobbeltsprogede skoler. Ensartede, afsluttende prøver viste, at der var visse interessante forskelle på skolerne. De viste

*Unge grønlænderinder viser stor interesse for undervisningen på husmoderskolen i Julianehåb.
Her er seks unge midt i madlavningens problemer.*

Realskolen har allerede bestået sin prøve, og om et par år vil også seminariet udsende de første elever. Realskolen har vist sin berettigelse, og en stadig strøm af unge vil gå gennem denne skole med undervisning i ganske de samme fag og det samme pensum og med de samme eksamenskrav som i Danmark. Det er ikke en anden classes realeksamen. De skriftlige eksamensopgaver udsendes fra København og censureres der. Og da hele undervisningen, undtagen i modersmålet grønlandsk og religion, foregår på dansk, vil de danskundskaber, der derigennem oparbejdes, efterhånden kunne blive betydelige og vil sætte spor i samfundslivet.

Siden 1955 tager to husmoderskoler sig af de unge pigers praktiske og teoretiske husholdningsuddannelse. Det tredje hold er i gang. Til det første hold meldte der sig godt og vel det antal elever, der kunne optages, til det andet dobbelt så mange, men til det tredje fire gange så mange, som der var plads til. En så klar succes havde man ikke kunnet forudse.

De første børn er i år gået ud fra de dobbeltsprogede skoler. Ensartede, afsluttende prøver viste, at der var visse interessante forskelle på skolerne. De viste

tillige, at i halvdelen af disse skoler havde man nået det, der med rimelighed kunne forventes af det første hold. Af særlige og til dels forklarlige grunde havde den anden halvdel ikke nået, hvad man ville sætte som målet i første omgang. Men alt i alt kan det dog siges, at ab-skolerne, som de dobbeltsprogede skoler jo også kaldes, har bestået den første prøve ret tilfredsstillende, og at dette vigtige forsøg må følges med den allerstørste interesse i de kommende år.

På grund af den forbedrede skoleuddannelse er de unge i Grønland til et vist punkt nu på linje med skoleungdommen i det øvrige Danmark. Men det er de ikke på et andet felt. Her tænkes på den ungdom, der skal gå *lærlingevejen* - på læringeuddannelse i videste forstand, strækkende sig helt ind på det frie erhvervs områder, fiskeri og fåreavl.

Der savnes en læringeordning i Grønland, en lærlingelov, en ungdomslov, om man vil, omfattende alle dem, der skal gå den praktiske vej, håndværkere, handelens folk, kontorpersonale og unge piger, der skal lære et eller andet specielt kvindeligt fag, m. fl.

Det ville ikke være sandheden at sige, at denne side er glemt. Man kan endda med rette fremhæve, at dette spørgsmål oven i købet har plaget os en hel del i de år, nyordningen har været i gang, fordi den side af ungdommens uddannelse ikke var i orden.

„For øvrigt mener jeg, at . . .“ er et gammelt udtryk, som ofte har været afslutningen på en diskussion om denne sag. Spørgsmålet har stadig været holdt varmt.

Usikkerheden med hensyn til formen for læringeuddannelse, uddannelsens varighed, dens anvendelighed uden for Grønland, hvor stort et antal der skulle uddannes indenfor de enkelte fag, og hvilke fag - alt dette har hidtil lagt sig hindrende i vejen for at finde en løsning på denne vigtige sag. Skulle der være „klamphuggere“, en andenklasses-, en halv-uddannelse? Ville det ikke være tilstrækkeligt, hvis en tømrer lige akkurat kunne slå søm i og håndtere de simpleste stykker værktøj? Skulle man stræbe efter at få grønlændere uddannet i alle fag eller kun i ganske få? Og så klare sig med danske håndværkere for resten?

Sådan har problemet været endevendt igennem de syv år. For tre år siden var man nået til, at der skulle nedsættes et udvalg af et ret stort omfang med den opgave at løse spørgsmålet. Men man veg alligevel tilbage for at nedsætte udvalget, idet man mente, der endnu ikke var tilstrækkeligt materiale til at kunne klare opgaven og få problemet løst til bunds, så de rigtige retningslinjer kom frem.

Det må vist nu erkendes, at der var noget rigtigt i at udsætte behandlingen af sagen nogle år. Den var dengang ikke helt moden til fuld løsning. Den er i hvert fald langt klarere og mere ligetil at gå til i dag, og nu er det også meningen, at

Gennem årene har mange unge grønlandere måttet rejse til Danmark for at få en uddannelse. Det har betydet, at de kom ud af deres hjemlige milieu og fik andre livsvaner. Foto: C. A. Jørgensen

arbejdet skal gøres. En kommission, der skal behandle lærlingeuddannelsen i Grønland, er formodentlig på trapperne. Og der kan være al god grund til at ønske den held og lykke med arbejdet. Resultatet skal ikke mindre end udfylde et tomrum i samfundet heroppe.

Noget godt er der i hvert fald kommet ud af at vente til nu med denne sag. Der er vist ikke mere nogen tvivl om, at det er en førsteklases håndværkeruddannelse, der skal tilstræbes, ikke en andenklases, men en fuld uddannelse som i Danmark. Man skal føle sig fuldt kvalificeret med den uddannelse, der gives - og være det! Og det lige meget på hvilken side af Atlanterhavet man befinder sig.

Lærlingeuddannelse i Grønland skal ikke blot omfatte håndværkere af forskellige slags, men fåreavlslærlinge og unge fiskere kan også tages med. For fiskerne ville det f. eks. kunne få stor betydning, om der kunne blive oprettet faste kursus om vinteren, hvor de blandt andet kunne få undervisning i pasning af motorer og i sømandskundskab. Senere kommer der vel en fiskeriskole.

De unge piger er ikke glemt og må ikke glemmes. På områder, hvor man normalt ikke venter praktiseret et lærlingeforhold, der vil man måske få det at se i Grønland. Således er der indledt forhandlinger om muligheden af at tilrettelægge en lærlingeuddannelse på gæstehjemmene for unge piger, der først har været på husmoderskole. Der skulle derigennem kunne skabes mulighed for en „udlært-hed“ i husholdningsfaget, som kunne kvalificere til gode stillinger som økonomer, ledere af alderdomshjem og gæstehjem o. lign. Det burde vel endog overvejes, om ikke eleverne på sygehusene kunne betragtes som „lærlinge“, så deres uddannelsesforhold også blev behandlet i forbindelse med lærlingekommissionen.

En lærlingeuddannelse kan naturligvis også omfatte handels- og kontorlærlinge. Det kan bemærkes, at der fra og med dette efterår er nogle aftenskoler i gang for sådanne lærlinge. De unge er pligtige at møde, men til gengæld får de også en fuld teoretisk uddannelse i deres fag.

Der er enkelte tekniske skoler. Således har der i en halv snes år været en sådan i Holsteinsborg i forbindelse med et lærlingehjem og skibsværftet, og i Egedesminde, hvor der nu er oprettet et lærlingehjem ved landsrådets bådeværft, er en teknisk skole etableret. I Godthåb finder der også nogen „teknisk“ undervisning sted.

Men det er altsammen ikke nok. Det er værdifulde forsøg, men prikken over i'et savnes: Godkendelse i Danmark af, at den håndværker- og anden lærlingeuddannelse, der gives i Grønland, er ligestillet med den tilsvarende i Danmark. De unge grønlændere føler sig ikke trygge ved det, der på dette område bydes dem i dag, og derfor føler de sig heller ikke tiltrukket af en uddannelse, der går gennem en lang og streng læretid med lærlingeløn. De vil først vide, hvad den fører til, og hvilke rettigheder, den vil give.

Idet man nævner lærlingeløn, har man samtidig rørt ved et vanskeligt problem. Man er nemlig blevet vant til, at der under hele læretiden tjenes, om ikke fuld løn, så dog en pæn løn, der i hvert fald slet ikke er, hvad man i Danmark ellers forstår ved lærlingeløn. Det kan blive et vanskeligt punkt at komme over, måske det døde punkt, som man *skal* over. For man må lære, at en god uddannelse er sin pris værd, at den må koste noget.

Muligheden for at kunne give lærlinge en fuld værkstedsmæssig uddannelse har kun i få tilfælde været til stede i de første år efter nyordningen. Disse steder er imidlertid voksende i antal, hvilket også gør det lettere nu, i modsætning til for få år siden, at sætte en ret omfattende lærlingeuddannelse i gang. Håndværkeruddannelsen vil blive koncentreret på de steder, hvor værksteder m. m. er for hånden.

Men derved opstår straks et *indkvarteringsproblem*. Det kan i dag ikke påregnes, at privat indkvartering kan arrangeres i tilfredsstillende omfang. Hjemmene er

fyldt op af familiens egne medlemmer. Lærlinge fra byer uden moderne værksteder og fra udsteder og bopladser må ikke glemmes. Den ungdom skal også have en chance for at komme i lære, om lysten står dertil. Et krav om *lærlingehjem* melder sig derfor omgående. En alt omfattende lærlingeuddannelse kan ikke gennemføres uden sådanne hjem, hvor de unge kan bo, og hvor der kan føres tilsyn med dem.

Naturligvis vil en lærlingeordning derved straks komme op i et dyrere plan. Men kravet om sådanne hjem kan ikke siddes overhørigt. Uden dem opnås kun en halv ordning. Og en sådan bør undgås.

Det er ikke alle fag, man i Grønland med fordel kan uddanne i. Der bliver sandsynligvis tale om både hel- og halvfabrikata af lærlinge, d. v. s. at der i nogle fag uddannes helt heroppe, i nogle kun halvt, hvorefter resten af uddannelsen foregår i Danmark, og i andre slet ikke, men hele uddannelsen henlægges til Danmark, da det drejer sig om så få lærlinge, at en uddannelse i Grønland ville blive alt for kostbar.

Den teoretiske side af lærlingeuddannelsen vil formodentlig i Grønland naturligt blive lagt i skolens hænder. Skolen er klar over sin opgave her og vil tage den op. For skolen kan se det såre vigtige i at få denne side af ungdommens uddannelse tilfredsstillende ordnet. De erfaringer, der allerede er gjort både i teknisk skole og handelsskole, viser, at den grønlandske skole nok skal kunne klare den opgave med støtte af teknikere og handelens folk.

Man ville her få et fællesområde med en fællesopgave at løse. Det vil kunne medføre et samarbejde, der kan virke befordrende for udviklingen af en samfundsnyttig forståelse af hinandens problemer.

Det bliver sikkert foreløbig i form af aftenskole, den teoretiske side af lærlingeuddannelsen skal klares. Men efterhånden skulle vi gerne nå frem til i nogen grad at have dagskole, måske både-og. Men endnu er dagskole vanskelig gennemførlig, især for Handelens folk, da den vil berøve butikshandelen dens arbejdskraft på et tidspunkt af dagen, hvor den simpelthen ikke kan undværes. Men målet må være at arbejde henimod i hvert fald delvis dagskole.

Til lærerne i den grønlandske skole vil en virkelig lærlingeordning stille store krav, både tids- og fagmæssigt, men de vil uden tvivl med interesse tage opgaven op både i tekniske skoler og handelsskoler.

Der er i disse år en ret omfattende aftenskoleundervisning i gang i Grønland. Den vil få et mere fast præg over sig, når flere og flere elever møder som lærlinge, der har pligt til at møde, fordi den teoretiske side af lærlingeuddannelsen naturligvis bliver lige så vigtig som den praktiske.

Iøvrigt er det ikke hensigten her at komme ind på detaljer og altså heller ikke på, hvordan den teoretiske side af læringeuddannelsen kan tilrettelægges. Det må kommissionen tage sig af. Meningen med artiklen var at påvise, hvor betydeligt og uafklaret et område i det grønlandske samfund, der endnu ikke var dækket tilfredsstillende, tidssvarende og tilstrækkeligt, skønt nyordningen i Grønland har været i gang i seks-syv år.

Alene dette understreger, hvor vanskeligt spørgsmålet må være, men det fortæller samtidig, at nu haster det med at få det løst.

Der må derfor i det år, der står for døren, findes en fuld og tilfredsstillende løsning på læringeuddannelsesspørgsmålet.

Når denne løsning foreligger i form af en betænkning, der er praktikabel, er der tilbagelagt et betydeligt skridt frem mod samfundsbalance i det nye Grønland.

BOGANMELDELSE

Jean Malaurie:

DE SIDSTE KONGER I THULE

Hirschsprungs forlag 1957 . Hft. kr. 23,50

En af de franske polarforskere, der deltog i Paul-Emile Victors ekspeditioner på Grønlands indlandsis, og som kun kendte lidt til den grønlandske befolkning, Jean Malaurie, satte sig for at leve blandt Thule-folket et år og at glide ind i deres jævne hverdag. Det lykkedes for ham at blive godkendt blandt eskimoerne, hvilket kan være svært nok, og den mening, han dannede sig om dem, har han givet udtryk for i bogens titel: De sidste konger i Thule. Enhver, der har mødt Thule-eskimoerne vil give ham ret i, at der virkelig er noget kongeligt over de stolte Thule-fangere, måske det frieste folk i verden.

I bogen skildrer Malaurie nøgternt men spændende alt hvad han har oplevet, strenge fangstrejser og grufulde snestorme, og han beretter om gamle sagn, som han har hørt dem fortalt i snehytter eller telt under turene i eskimoernes land. Man lever med i sorg og glæde og lærer sygdom og død at kende.

Thule-folket er beskrevet før, men Malaurie gør det med en ganske særlig begejstring, som virker betagende. Man forstår, at hans tilværelse i Thule

ikke skal opfattes som et offer, han har måttet bringe for at få stof til en bog, men at den simpelthen har været opfyldelsen af et ønske, et eventyr, der blev til liv og virkelighed. Så stort har dette eventyr været for ham, at han nødvendigvis har måttet give det videre som en bog.

Med åbne øjne og sind har han heftet sig også ved alle Thule-hverdagens detaljer, tegnet skitser af fangst og fangstredskaber til brug på hav og på land.

Forfatteren og dermed også hans læsere bliver gang på gang betaget af Thule-folkets helt ufattelige evner til at klare sig under de vanskeligste klimatiske forhold i verden. I dystert mørke og under hylende storme, over gyngende havis og gennem dybe kløfter følger man eskimoens færd. Malaurie blev uden tvivl en god ven af Thule-folket, ellers var han ikke kommet det så nær på livet, at denne bog var blevet mulig. Ikke på noget punkt lader han eskimoerne mærke, at han er videnskabsmanden, som befinder sig blandt dem for at udforske deres tilværelse - nej han lever med dem. Hans beskedenhed er tiltalende og hans bedømmelse uden tvivl rigtig, for han vurderer ikke sine medmennesker efter viden, men efter egenskaber. Hans bog er ikke blot spændende og interessant læsning, den er en kærlighedserklæring til verdens nordligste befolkning, de stolte Thule-eskimoer.

h. c.